

Rødts partiprogram – høring av førsteutkast

Naturvernforbundet har sendt inn følgende merknader til Rødts førsteutkast til partiprogram for 2025–2029 innen fristen 1. desember 2024:

Linje 1509

Nytt punkt:

- At Norge tar en aktiv rolle internasjonalt for en koordinert omstilling fra fossil energi som inkluderer omstilling på tilbudssiden. Norge skal vurdere å bli medlem i Beyond Oil and Gas Alliance (BOGA) og signere Fossil Fuel Non-Proliferation treaty (Fossil ikke-spredningsavtale).

Begrunnelse:

Som energinasjon og med en framtrøden rolle i internasjonalt klimasamarbeid har Norge mulighet til å sende et viktig politisk signal. Som olje- og gassutvinner vil tiltak på tilbudssiden sende et tydelig signal om at verdens klimamål, både Parisavtalen og vedtak ved klimatoppmøter, skal følges opp med solidarisk klimapolitikk som legger til grunn at kostnader ved omstilling skal tas av land med størst kapasitet til å tåle det. Her står Norge i en særstilling.

Linje 1550

Legge til nytt punkt:

- Tilrettelegge for metoder i skogbruket som ikke fører til de store karbonutslippene som dagens skogbruk gjør.

Begrunnelse:

Et kontinuitetsskogbruk/fleraldersskogbruk der skogbunnen ikke eksponeres slik den gjør etter en flatehogst, vil bety betydelig reduksjon av karbonutslipp fra området etter hogsten er gjennomført. Skognæringen må begynne å bruke mer klima- og naturvennlige metoder enn flatehogst og markberedning.

Linje 1598–1599

Supplere punktet:

- Tilbakeføre plan- og arealforvaltningen til Klima- og miljødepartementet, styrke statsforvalterens rolle og regional planlegging og sette av midler til kompetansetiltak og gjennomgang av gamle arealplaner.

Begrunnelse:

Regional planlegging er nødvendig for å sikre god lokalisering av virksomheter på tvers av kommunegrensene, for å hindre nedbygging, sikre gode løsninger for kollektivtransporten, minske transportbehovet og sikre god energiutnyttelse, for eksempel av spillvarme. Statsforvalteren bør være en aktiv part i arbeidet for blant annet å oppnå nasjonale mål.

Linje 1603

Nytt punkt:

- Si nei til kraftutbygging i de verna vassdragene.

Begrunnelse:

Vi er nødt til å beskytte de 390 verna vassdragene i Norge. Vi har allerede bygd ut størsteparten av elvene våre: åtte av de ti høyeste fossene er lagt i rør og to tredeler av elvene er regulert av vannkraft. De verna vassdragene er svært viktige for å sikre et representativt vern av norsk natur i tråd med naturavtalen, og påskuddet om «flomforebyggende» kraftverk må slås ned. Det er ikke praktisk mulig å bygge kraftverk med flomforebyggende effekt uten å forringe verneverdiene – ettersom dette ville krevd stor oppdemming/magasinkapasitet og stor slukevne med tilhørende infrastruktur. Vern betyr vern.

Linje 1700–1701

Supplere:

- Innføre momsfritak på bruktsalg samt reparasjoner og utleie av klær, sko, tur- og sportsutstyr, møbler, verktøy og elektronikk. Avgiftssystemet bør brukes til å fremme gjenbruk/opsirkulering.

Begrunnelse:

Også bruktsalg bør fremmes gjennom fritak for merverdiavgift, i påvente av eventuelle bedre virkemidler.

Linje 1715

Nye punkt:

- Innføre avgift på jomfruelige materialer som plast.
- Innføre flere produsentansvarsordninger, blant annet på tekstiler.

Begrunnelse:

Avgifter og produsentansvarsordninger er viktige virkemidler for å redusere forbruk, øke gjenbruken og øke graden av resirkulering.

Linje 1757

Nytt kulepunkt:

- Øke materialgjenvinningen til 70 prosent innen 2035.

Begrunnelse:

God avfallshåndtering er å først hindre at avfall oppstår, dernest stimulere ombruk, så materialgjenvinning. Den resterende delen av avfallet som må forbrennes eller deponeres må være så liten som mulig. Materialgjenvinningen er i dag under 40 prosent.

Linje 1829

Erstatte punktet med følgende punkt:

- Innføre differensiert veiprisising

Begrunnelse:

I byområdene vil det bli vanskelig å løse miljø- og trengselsutfordringene uten at prismekanismen brukes for å regulere trafikken. Skaden som trafikken påfører samfunnet, varer veldig avhengig av hvor, når og med hvilke kjøretøytyper som brukes. Et veiprisingsystem gjør det mulig å ha høy avgift for bruk av forurensende kjøretøy i rushtidene i byene, samtidig som det blir svært lav avgift for å kjøre i griseadrettede strøk. Et slikt system vil derfor bedre ivareta både miljø- og distriktshensyn. I tillegg kan veiprisingsystemet erstatte deler av systemet for innkreving av bompenger, som kan slå urettferdig ut for en del trafikanter.

Linje 1850

Nytt punkt:

- Differensiere kjøpsavgiftene på elbil på bakgrunn av ressursforbruk og trappe ned de bruksavhengige elbilfordelene i byområdene

Begrunnelse:

Kjøpsavgiftene på elbil bør trappes opp (samtidig som også kjøpsavgiftene på bensin- og dieselmotorer økes for å innfri målet om null salg av slike personbiler i 2025), men de må også differensieres slik at det blir attraktivt å kjøpe energi- og ressurseffektive elbiler framfor tunge og kjøretøy med store batterier og som bruker mye energi og ressurser. Videre bør en del fordeler ved bruk av elbiler fases ut.

Linje 1940–1941 og 1943–1945

Her er det to punkt som blander poenger relatert til ny infrastruktur og grep som kan utnytte dagens baner bedre. Vi anbefaler å skille dette i to separate punkt, for eksempel slik:

- Forbedre togtilbudet på dagens banenett, blant annet gjennom flere sovevogner på nattog i Norge, og tilbud om nattog til Danmark og Tyskland samt direktetog Oslo–København på dagtid. Systemet for billettsalg for tog til utlandet skal gjøres enklere gjennom samarbeid mellom land.
- Legge til rette for at høyhastighetsjernbane med dobbeltspor kan ta mer regional og langdistansetransport for personer og gods, med det eksplisitte målet å redusere trafikk på vei og med fly.

Oftobanen kan nevnes på slutten av punktet på linje 1938–1939. Ny jernbane fra Norge til Finland kan gi store konflikter med natur og reindrift, så dette anbefaler vi at utelates fra programmet.

Linje 1959

Vi støtter punktet (og ikke dissensen).

Begrunnelse:

Taxfree-ordningen er en ulogisk subsidiering av reiser med høyt klimafotavtrykk ved kjøp av varer (alkohol og tobakk) med betydelige skader for folkehelsen. Dette er en skikkelig tap-tap-ordning.

Dagens finansieringssystem for Avinor gjør distriktsflyplassene avhengig av at mange mennesker flyr mellom de store byene eller til og fra utlandet, og at mange av de sistnevnte handler i taxfree-butikkene. Overskuddet på de få store flyplassene finansierer de små. Dette er en underlig finansieringsform, som konstruerer en unødvendig konflikt mellom miljø-, folkehelse- og distriktshensyn. Hvorfor ikke organisere flyplassene på samme måte som vi gjør det for vei og bane? Distriktsflyplassene bør sikres gjennom en vanlig post på statsbudsjettet. Da blir det mulig å opprettholde et godt flytilbud der dette trengs av distriktshensyn, samtidig som vi kan begrense annen flytrafikk med store klimagassutslipp – og vi slipper å ha et taxfree-system som undergraver helsepolitiske mål.

Linje 1961–1962

Vi støtter ikke dissensen mellom disse linjene.

Begrunnelse:

Den foreslåtte Nord-Norgebanen gir uakseptabelt høye klimagassutslipp og store naturinngrep og er problematisk for reindrifta. Det må helt andre løsninger på bordet om det skal bygges nye banestrekninger i nord, og det er uansett vanskelig å få dette til å bli klimavennlig. Å starte bygging i perioden 2025–2029 framstår også helt urealistisk, ikke bare fordi utredning og planlegging vil ta lang tid, men også fordi behovet for midler til å vedlikehold og utbedre baner og veier i nord og generelt forbedre jernbanenettet i hele landet er svært stort.

Linje 2045

Ny setning:

Industrien må stimuleres til å ta i bruk nullutslipps- eller lavutslippsteknologier for å bidra til å nå klimamålene.

Begrunnelse:

Både i aluminiumsindustrien og i silisiumindustrien fins det teknologier på pilotstadium som gir null klimagassutslipp. Disse bør framskyndes. For annen type prosessindustri, som sementproduksjon, er karbongangst og -lagring et alternativ.

Linje 2099-2100

Tillegg:

- Gi økte tilskudd til Enova for klima- og energieffektiviseringstiltak i industrien. Videreføre en CO₂-kompensasjonsordning med krav til utslippskutt og energieffektivisering som hindrer karbonlekkasje.

Begrunnelse:

Vi trenger kraftige tiltak på klima- og energieffektivisering i industrien for at vi skal nå målene om utslippskutt. Kraften vi har må prioriteres til industri som vi skal ha med oss i

lavutslippssamfunnet, som stål, aluminium og kunstgjødsel. Samtidig må industrien også sette inn tiltak for energisparing- og effektivisering, med støtte fra Enova.

Linje 2078–2079

Tillegg:

- Videreutvikle kompetanse og arbeidsplasser i industrien som er bygd opp rundt petroleumsnæringen, gjennom omstilling til leverandørindustri for blant annet havvind, og oppdrett og demolering av petroleumsinfrastruktur.

Begrunnelse:

Demolering av petroleumsinfrastruktur, og på sikt infrastruktur fra havvind, vil gjøre det mulig å utnytte kompetansen tilknyttet offshorenæringen i den grønne omstillingen. Det mangler konkrete tall for mulige arbeidsplasser innenfor demolering av plattformer og infrastruktur. Prosjekter innen demolering vil gi oppdrag til verfts- og leverandørindustrien.

Linje 2126–2128

Tillegg:

- Vurdere alternativ bruk av utrangerte installasjoner på sokkelen til kraftproduksjon og karbonlagring. For å ivareta installasjoner som skal fjernes, skal det opprettes miljøstasjoner for oljevirkosomhet i tilknytning til eksisterende verftsindustri langs kysten. Anleggene bør basere seg på ansettelse framfor innleie, med forankring i trepartssamarbeidet og hensyn til helse, miljø og sikkerhet.

Begrunnelse:

En satsing på demolering av petroleumsinfrastruktur kan være en viktig del av en rettferdig omstilling, økende sirkularitet i økonomien og en mulighet til å bruke verdifulle ressurser og kompetanse i nedtrappingen av olje- og gassnæringen. Det er et viktig virkemiddel for at sårbare lokalsamfunn og regioner kan diversifisere økonomien, sikre trygge arbeidsplasser og bruke kompetanse fra offshore og leverandørindustrien. Dekommisjoneringsanleggene Aker Solutions på Stord og Vats (AF Offshore Decom) må sikres oppdrag på lang sikt. En konkret nedtrappingsplan for norsk petroleumsutvinning kan bidra til å legge grunnlaget for økt forutsigbarhet i demoleringsindustrien og sikre en høyere grunnbemanning.

Linje 2172

Forsterke punktet:

- At det blir lagt til rette for mer naturvennlig hogst og mer miljøvennlig tømmertransport, blant annet gjennom å innføre søknadsplikt ved hogst, stimulere til at driftsformene i skogbruket legges om og vris fra flatehogst til kontinuitetsskogbruk, og innføre forbud mot hogst i hekketida. For å oppnå dette bør blant annet skogloven revideres

Begrunnelse:

Det er viktig å redusere bruken av flatehogst betydelig, da denne driftsformen, som er den mest vanlige i dag, gir betydelige skader på naturen og høyere klimagassutslipp. Virkemidler

for å få til dette kan for eksempel være diverse krav i skogloven og i sertifiseringsordninger samt vridning av støtteordninger i landbruket. De fleste stedene er det i dag mulig for grunneierne å hogge skogen uten å varsle omverdenen. Det gjør det vanskelig å gi innspill og derigjennom oppnå mer skånsomme løsninger. Det bør innføres en søknadsplikt før hogst. Et svakere forslag er å innføre meldeplikt, som vil være et steg i riktig retning.

Linje 2179

Utvide punktet:

- Verne skog som er eldre enn 150 år, mot flatehogst. I tillegg trengs det et midlertidig forbud mot flatehogst i naturskogene inntil naturverdiene der er kartlagt og vern avklart

Begrunnelse:

Naturskogen er den skogen som ennå ikke har vært flatehogd. Den kan være yngre enn 150 år. Den er under sterkt press, og det er viktig å unngå at de verdifulle områdene ødelegges før det er avklart om de skal vernes eller beskyttes på annet vis.

Linje 2189

Nytt punkt:

- Lage en plan for hvordan de knappe bioressursene kan brukes til beste for klima og natur.

Begrunnelse:

Bioressursene er knappe. For hard høsting eller høsting av feil ressurser kan resultere i betydelig økte klimagassutslipp. De knappe ressursene som det er grunnlag for å høste, må brukes der de gir størst nytte for klima og natur.

Linje 2218

Endring:

Stryke avfallshåndtering og aluminiumsproduksjon.

Begrunnelse:

Karbonfangst og -lagring på alle de store avfallsforbrenningsanleggene er i direkte motstrid til prinsippet om sirkulær økonomi og økt materialgjenvinning i avfallspolitikken. Ett anlegg på Klemetsrud kan eventuelt greie seg. I aluminiumsindustrien bygger både Hydro og Alcoa nå anlegg for å ta i bruk mer brukt aluminium i produksjon. I tillegg har Hydro et pilotanlegg for HalZero på Karmøy med null utslipp, og Alcoa har fortsatt tro på inerte anoder som vil gi null utslipp.

Linje 2222–2223

Tillegg:

- Satse på nye energibærere som grønt hydrogen og ammoniakk og tilrettelegge for utbygging av infrastruktur og distribusjon.

Begrunnelse:

EUs behov for norsk gass til produksjon av blått hydrogen brukes av oljenæringen og norske politikere til å rettferdiggjøre videre leting etter og utvinning av gass etter 2030. Det er ikke i tråd med en nedtrappingsplan mot lavutslippssamfunnet for norsk petroleumssektor å finne og utvinne mer gass for produksjon av blått hydrogen. Klimautvalget 2050 peker også på risikoen for lekkasjer og mener derfor at det ikke vil være i tråd med målene om å bli et lavutslippssamfunn å satse på ny teknologi som CCS og blått hydrogen. Grønt hydrogen må prioriteres, på grunn av lavere utslipp.

Linje 2301

To nye punkt:

- Øke CO₂-avgiften på sokkelen.
- Innføre omstillingsavgift/produksjonsavgift på sokkelen.

Begrunnelse:

Disse avgiftene vil føre til raskere klimagassutslipp fra sokkelen, og en ordnet nedtrapping med høyere inntekter sammenliknet med et scenario hvor sokkelen trappes ned naturlig over tid.

Linje 2306

Stryke:

- Satse på karbonfangst- og lagring som løsning for å kutte utslipp i olje- og gassindustrien.

Begrunnelse:

Karbonfangst- og lagring (CCS) bør ikke ha en rolle i forlengelsen av fossil energiutvinning. Selv de som støtter CCS, vil heller spare den svært dyre fangsteknologien og lagringsplassen til «hard-to-abate»-sektorer som sementproduksjon og avfall, der det ellers kan være vanskelig å kutte utslipp. Ingen av dagens anlegg har fangstrate på mer enn 80 prosent av CO₂-utslippene, som er langt fra utslippsfritt. Fossil utvinning må fases ut raskt; da gir det ingen mening å satse på en teknologi som tar veldig lang tid å utvikle seg, koster enormt mye og kan da forlenge fossilalderen.

Linje 2307

Endre:

- Si nei til elektrifisering av sokkelen med kraft fra land ~~eller havvind~~.

Begrunnelse:

Elektrifisering av sokkelen med kraft fra land er et tiltak for petroleumsnæringen for å redusere utslipp og forlenge oljealderen. Å bruke verdifull kraft fra land gjør det samtidig vanskelig å oppnå mål om elektrifisering av samfunnet og fase ut fossile energikilder i industrien. Naturvernforbundet vil anbefale Rødt å ikke si kategorisk nei til havvind, men heller sette strenge krav til uavhengig miljø- og naturkartlegging, og undersøkelser av påvirkning på fiskerinæring. Utbygging av en begrenset mengde havvind kan være et

virkemiddel for å kutte utslipp på sokkelen og bruke verdifull kompetanse hos norske verft til produksjon. Samtidig må utbygging være basert på føre-var-prinsippet og uavhengig kartlegging av naturpåvirkning. Hoveddelen av kostnadene for utbygging av havvind for elektrifisering må bæres av petroleumsnæringen. Strømproduksjon fra havvind vil ha en nytte langt utover oljealderen.

Linje 2320

Nytt punkt:

- Prinsippet om at forurenser betaler, skal være grunnprinsippet i arbeidet med opprydning, demolering og plugging av brønner på sokkelen. Det vil si at oljeselskapene betaler for demoleringsprosessen, med strenge regler for helse, miljø og sikkerhet.

Begrunnelse:

I dag er det i hovedsak staten som betaler for demolering av petroleumsinfrastruktur, der staten dekker rundt 78 prosent. Prinsippet om at «forurenser betaler» har vært viktig i norsk miljøpolitikk, og bør gjelde i opprydning på norsk sokkel etter hvert som felt tas ut av drift.

Linje 2402

Endre:

Ha en plan ~~for størstilt~~ med tilstrekkelige regulatoriske og økonomiske virkemidler for energieffektivisering i bygg, med som vil sikre mål om å kutte 13 TWh elektrisitetsbruk innen 2030 og 27 TWh elektrisitetsbruk innen 2050

Begrunnelse:

En plan endrer ingen ting, men en nødvendig pakke av virkemidler kan gjøre det. Det er mer en nok ambisiøst å nå 10 TWh målet på den korte tiden fram til 2030, så dere kan vurdere å nedjustere fra 13 til 10 TWh. Dersom vi går for raskt fram, kan vi risikere at det byttes ut materialer for tidlig, som gir økte utslipp og kostnader.

Linje 2404–2405

Tillegg:

- At det legges til rette for energieffektivisering i industrien som sparer 3 TWh elektrisitet til 2030 og 6 TWh elektrisitet til 2050, samt utnyttelse av spillvarme.

Begrunnelse:

Å utnytte spillvarme er viktig. Det trengs krav om dette samt en bevisst lokaliseringpolitikk som sørger for at varmen kan utnyttes effektivt. Bedre regional planlegging der statsforvalteren har et tydelig mandat, kan bidra til dette.

Linje 2408

Erstatte punktet med følgende nye:

- Kreve at minst 60 prosent av oppvarmingsbehovet i all nye byggeprosjekt skal komme fra lokale kilder som varmpumper og fjernvarme/spillvarme.

Begrunnelse:

Punktet som står der, punktet sier ingen ting. Et universelt krav er ikke urimelig. Det er like aktuelt for yrkesbygg og mindre bygg. Det vil øke investeringskostnadene noe, men gi lavere driftskostnader og være lønnsomt for brukerne.

Linje 2413

Endre:

Det innføres bedre støtteordninger til varmepumper. Støtte til ~~lavterskel-tiltak som~~ luft-til-luft-varmepumper må gjeninnføres for lavinntektshusholdninger.

Begrunnelse:

Det er ikke behov for generell støtte til alle. Det er heller ikke ønsket av bransjen, da det lett blir mye opp og ned i etterspørsel avhengig av støtteordningen. For lavinntektshusholdninger som sliter med å finansiere et kjøp, vil støtte og lån være en god løsning som vil redusere kostnader og gi mindre energifattigdom i lang tid framover.

Linje 2415:

At plan- og bygningsloven må stille strenge krav til energibruk i eksisterende bygg med krav til minstestandard når bygningskomponenter fornyes. Passivhus og nullenergihus må være standarden i større byggeprosjekter.

Begrunnelse:

Det er ikke så mye å hente på strengere krav til nybygg (bortsett fra varmesystemet, som er omtalt i linje 2408). Derimot er det skrikende behov for å stille komponentkrav ved oppgradering og utskifting i eksisterende bygg som sikrer at det brukes gode energiløsninger. I dag gjøres mye med lav energistandard selv om det ville vært en marginal ekstrakostnad å oppgradere til dagens standard når en vegg eller et vindu likevel fornyes.